

**СУМСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
НАУКОВА БІБЛІОТЕКА**

З В І Т

**ПРО РОБОТУ ТЕРИТОРІАЛЬНОГО МЕТОДИЧНОГО ОБ'ЄДНАННЯ
СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ БІБЛІОТЕК
СУМСЬКОЇ ОБЛАСТІ**

за 2020 рік

СУМИ- 2021

В надзвичайно складних умовах 2020 р. робота Територіального методичного об'єднання сільськогосподарських бібліотек Сумської області була спрямована на забезпечення можливості бібліотек-учасниць об'єднання обслуговувати користувачів у віддаленому режимі. Головна бібліотека об'єднання - наукова бібліотека Сумського НАУ працювала у тісному контакті з бібліотеками коледжів та інституту, що входять в структуру СНАУ.

I. Обслуговування користувачів

Не зважаючи на поступове зменшення набору студентів та, відповідно, науково-педагогічного й обслуговуючого персоналу навчальних закладів, що спостерігається уже кілька років поспіль, у звітному році загальна кількість читачів (за єдиним обліком) в бібліотеках Територіального методичного об'єднання сільськогосподарських бібліотек Сумської області збільшилась на 540 чол. Варто зауважити, що збільшення цього показника в розрізі окремих бібліотек спостерігається лише в у бібліотеці Маловисторопського фахового коледжу та науковій бібліотеці СНАУ, збільшення кількості читачів у якій відбулося за рахунок обслуговування викладачів та студентів не тільки свого університету, а й фахових коледжів.

В той же час відбулося доволі відчутне зменшення числа читачів обслужених всіма підрозділами (на 4834 чол.).

У зв'язку з довготривалим переведенням навчального процесу у дистанційну форму, що викликано карантинними заходами в країні, спостерігається й досить відчутне зменшення кількості виданої читачам літератури (на 616 704) та відвідувань бібліотек (на 266 934). Зменшенню показників відвідуваності сприяє й те, що протягом вже багатьох років бібліотеки недостатньо оновлюють свої фонди.

Основні показники роботи сільськогосподарських бібліотек на 31.12.2020 р. (у порівнянні з плановими показниками)

	Користувачі		Книговидача	Відвідування
	Заєдиною картотекою	Обслужено всього		
НБ СНАУ	7781 (+781)	14000 (-4000)	172052 (-372948)	52000 (-113000)
Бібліотека Глухівського агротехнічного ін-ту	1805 (-295)	5100 (-400)	98121 (-58179)	94832 (-54068)
Бібліотека Сумського фахового коледжу	607 (-118)	1878 (-122)	69697 (-43613)	49747 (-31573)
Бібліотека Роменського фахового коледжу	1080 (+180)	1800 -	60000 (-32000)	45000 (-16500)
Бібліотека Маловисторопського фахового коледжу	900 (+8)	1600 (-300)	134345 (-39655)	25035 (-24965)
Бібліотека Охтирського фахового коледжу	474 (-16)	688 (-12)	30457 (-37543)	12305 (-13695)
Бібліотека Путивльського фахового коледжу	925	1850	67234 (-32766)	36867 (-13133)

Всього по об'єднанню	13572 (+540)	26916 (-4834)	631906 (-616704)	315786 (-266934)
-----------------------------	-------------------------------	--------------------------------	-----------------------------------	-----------------------------------

В той же час, за період, коли навчальний процес відбувався у дистанційному форматі, бібліотеки об'єднання в міру можливостей теж обслуговували своїх користувачів у віддаленому режимі. Для цього використовувалися сайти, електронна бібліотека, повнотекстові бази навчальних видань, електронний репозиторій, віртуальна довідкова служба, електронна доставка документів тощо. На наповнення усіх цих ресурсів бібліотекарі витрачали час і читачі отримували необхідну інформацію, а тому варто передбачити у статистичній формі звітності врахування й відвідувань усіх електронних ресурсів бібліотеки (а не тільки електронного каталога) у загальну кількість відвідувань, як це вже зробила Бібліотека М. Максимовича у звітності для бібліотек ЗВО.

У звітному році такий важливий напрямок роботи навчальних бібліотек, як культурно-просвітницька та масова робота, виконувався книгозбірнями в дещо обмеженому вигляді. Дотримуючись порад щодо кількості учасників та санітарних норм і соціальних дистанцій, проводилися заходи (переважно дрібних форм) і на різнопланову тематику. На жаль, усі згадані обмеження суттєво знижували відвідуваність заходів. Про масові заходи усі бібліотеки об'єднання звітують у засобах масової інформації та на сайті бібліотеки СНАУ, університету, коледжів та на сторінках у соціальних мережах.

II. Координація комплектування та використання єдиних фондів бібліотек об'єднання

На жаль, у звітному році ситуація з надходженнями до книжкових фондів у коледжах все ще залишається незадовільною. У бібліотеці СНАУ відбулася закупівля навчальних видань за бюджетні кошти (всього на суму 204462,8 грн). Книгозбірні коледжів мають лише незначні надходження за рахунок передплачених періодичних видань та подарунків (у порівнянні до плану):

	2016	2017	2018	2019	2020
Бібліотека СНАУ	3367	2536	3409	2885	3127 (-873)
Глухівський агротехнічний ін-т	1035	959	1074	1235	367 (-543)
Путивльський фаховий коледж	253	50	93	495	127 (+77)
Роменський фаховий коледж	340	751	76	300	112 (+90)
Сумський фаховий коледж	404	330	211	618	48 (-422)
Охтирський фаховий коледж	358	10	7	383	51 (+46)
Маловисторопський фаховий коледж	295	449	43	391	12 (-48)
Всього по об'єднанню	6052	5085	4913	6307	3844

На сьогодні документні фонди книгозбірень такі:

з	Всього	Навчальних видань	%
Бібліотека СНАУ	281460	125995	44,8
Глухівський агротехнічний ін-т	96388	83700	86,8
Путивльський коледж	48387	27738	57,3
Роменський коледж	37458	24325	64,9
Сумський коледж	55681	39850	71,6
Охтирський коледж	32253	18886	58,6
Маловисторопський коледж	94526	62993	66,6

Проблему книгозабезпеченості частково допомагають вирішувати повнотекстові бази даних (*Електронна бібліотека* та *Фонд електронних документів*), що створюються НБ СНАУ та налічують вже понад **17 5 тис.** повних текстів. В умовах дистанційної форми навчання ці бази надали можливість користувачам не залишитись поза навчальним процесом. Користуватися ними у віддаленому режимі є можливість і у бібліотек коледжів.

Суттєву допомогу в обслуговуванні користувачів бібліотек надає доступ до повних текстів *Електронного репозиторію*, наповнення якого є одним із напрямків роботи Головної бібліотеки об'єднання. Сьогодні ресурс містить **8 218** документів і систематично поповнюється повними текстами наукових праць викладачів СНАУ. Суттєву допомогу в забезпеченні користувачів періодичними виданнями надає повнотекстова база *«Наукова періодика України»*, створена Національною науковою бібліотекою України ім. В. Вернадського.

У звітному році ситуація з передплатою періодичних видань у бібліотеках об'єднання була неоднорідна: бібліотекою Маловисторопського фахового коледжу періодичні видання не були передплачені зовсім, бібліотеки інших коледжів отримували невелику кількість назв періодичних видань. НБ СНАУ отримувала 66 назв журналів та газет, що однак недостатньо для забезпечення навчального процесу.

Протягом звітнього року співробітниками головної бібліотеки об'єднання систематично надавались консультації з питань комплектування фонду, ведення облікової документації тощо. Для спілкування використовуються всі доступні засоби комунікації (телефон, месенджери, електронна пошта).

В бібліотеках об'єднання робота з обмінними фондами фактично зупинена, оскільки обмінні фонди містять переважно застарілі видання, що

вже навряд чи будуть затребувані іншими бібліотеками. З обмінного фонду бібліотеки СНАУ у звітному році передано іншим бібліотекам (НБ Луганського НАУ, м. Северодонецьк) 58 видань. На сьогодні обмінний фонд бібліотеки становить **425** видань.

У звітному році усі всі бібліотеки об'єднання продовжили роботу щодо переведення фондів на систему класифікації УДК. Наразі ця робота завершена лише у бібліотеці Сумського фахового коледжу СНАУ.

III. Організація та створення корпоративного довідково-бібліографічного апарату

Вже понад 10 років електронні каталоги усіх бібліотек фахових коледжів СНАУ представлені на базі електронного каталогу головної бібліотеки. Це створює умови для забезпечення користувачів своєчасною та повною інформацією про склад книжкового фонду кожної книгозбірні, забезпечує можливість цілодобового доступу до інформації.

На сьогодні електронні каталоги бібліотек об'єднання містять таку кількість записів:

	01.01.20	31.12.20	Приріст
НБ СНАУ	137205	141600	+4395
Сумський	35865	35925	+60
Роменський	12900	12293	-607
Глухівський	46727	48561	+1834
Маловисторопський	19041	19041	0
Охтирський	15756	15757	1
Путивльський	11206	11206	0

На жаль, протягом року бібліотеками Маловисторопського та Путивльського фахових коледжів не проводилась робота над наповненням електронного каталогу (через технічні причини). А бібліотекою Охтирського фахового коледжу створено лише 1 запис на єдине книжкове видання, що надійшло до бібліотеки. Та не зважаючи на це, читачі бібліотеки все ж мали доступ до ЕК, завдяки їх розміщенню на платформі ЕК НБ СНАУ.

Усі бібліотеки об'єднання слідкують за якісним і достовірним наповненням своїх каталогів, систематично редагують їх і вилучають записи на видання, що вибули з фонду, та аналітичні записи, що втратили актуальність.

Працівники головної бібліотеки систематично роблять аналіз правильності створення різних видів записів в ЕК бібліотек-учасниць та надають рекомендації щодо виправлення помилок. Варто зауважити, що працівники бібліотек коледжів вже мають навички й достатній досвід роботи в САБ «Ірбіс».

Бібліотеки науково-дослідних установ області через дорожнечу програмного забезпечення та відсутність посад бібліотекарів в установах, на жаль, не мають своїх електронних каталогів.

IV. Координація інформаційно-бібліографічного та довідково-бібліографічного обслуговування

В складних умовах сьогодення необхідність забезпечення доступу до інформаційних ресурсів бібліотеки для користувачів у віддаленому режимі спонукає до постійного пошуку способів представлення та розповсюдження інформації, змушує до систематичного коригування форм і методів обслуговування користувачів, частина з яких користується бібліотекою у віддаленому режимі.

І тому основною інформаційною вітриною для популяризації бібліотек, реклами їх діяльності й забезпечення користувачів інформацією можна з впевненістю вважати наповнення web-сайтів та web-сторінок. Саме сайти книгозбірень на сьогодні є чи не найпершими провідниками читачів в ресурсах бібліотек, як в традиційних, так і в електронних, адже більшість з них перш ніж іти до бібліотеки, скористається її сайтом та відшукає необхідну інформацію у впорядкованих ресурсах. Власний сайт НБ СНАУ функціонує вже понад 8 років. Власні сайти мають і бібліотеки Сумського, Роменського фахових коледжів та Глухівського агротехнічного інституту. Інші бібліотеки, як і раніше, представлені web-сторінкою на сайті коледжу. Усі вони систематично наповнюються необхідними для користувачів корисними матеріалами, в т.ч. бібліографічними.

Найголовнішим інформаційним ресурсом, що розкриває тематику бібліотечного фонду є електронний каталог. Його доступність у віддаленому режимі, достатня наповненість вже оцінена користувачами НБ СНАУ та бібліотек коледжів, що теж представлені на нашому розподіленому каталозі. Інформативність електронного каталогу забезпечується формуванням предметних і краєзнавчих рубрик, ключових слів, а своєчасне створення записів на видання та редакція у випадку їх вибуття забезпечують його достовірність.

До послуг віддалених користувачів бібліотеки СНАУ пропонувалися й такі форми роботи як *Віртуальна довідкова служба* та *Електронна доставка документів*, що допомагали користувачам при дистанційній освіті.

І звісно ж, усі бібліотеки об'єднання продовжували роботу з пропаганди фонду шляхом створення віртуальних виставок, що представлялись на сайтах бібліотек.

Майже всі бібліотеки об'єднання (окрім бібліотеки Охтирського коледжу) активізували роботу з молоддю шляхом спілкування в у соціальній мережі *Facebook*, для чого створені і активно наповнюються сторінки бібліотек, або групи. Цьогорічні дописи переважно інформували про книжкові фонди бібліотек чи про послуги, що доступні у віддаленому доступі.

Традиційно, університетською бібліотекою та бібліотеками коледжів продовжувалась робота над створенням значної кількості рекомендаційних списків на допомогу засвоєнню окремих тем навчальних програм.

Готувались також списки за замовленнями кафедр, окремих користувачів-науковців.

У звітному році головна бібліотека об'єднання продовжувала інформувати користувачів про нові надходження до своїх фондів, щоквартально публікуючи на сайті бібліотеки інформаційний поточний «Зведений бюлетень нових надходжень літератури до бібліотек Територіального методичного об'єднання сільськогосподарських бібліотек Сумської області», який, на жаль, складається переважно із надходжень до головної бібліотеки, оскільки надходження інших бібліотек-учасниць незначні.

Бібліотеки коледжів у звітному році працювали над створенням бібліографічних посібників різних типів. У звітному році співробітниками інформаційно-бібліографічного відділу НБ СНАУ підготовлено до друку 2 біобібліографічних покажчики із серії «Біобібліографія вчених СНАУ»: *«Власенко Володимир Анатолійович», «Харченко Олег Васильович»* та науково-допоміжний бібліографічний покажчик *«Наукові праці викладачів СНАУ за 2019 рік»*. Усі покажчики представлені на сайті бібліотеки у розділі «Видання бібліотеки СНАУ» та у електронному репозиторії СНАУ.

Бібліографічне інформування (індивідуальна інформація керівництва, науковців, провідних фахівців) реалізовувалося бібліотекою СНАУ шляхом створення інформаційно-сервісної служби «Бібліотека - науковцям». Абоненти мали змогу отримувати рекомендаційні списки літератури і повідомлення про нові надходження на особисту електронну пошту. Цьогоріч була значно збільшена кількість абонентів ВРІ (з 50 до 100), розширена кількість тем (з 50 до 150), збільшена кількість наданої інформації. Кількість абонентів ДОК – 5, кількість тем ДОК – 10. З абонентами велася робота на випередження їх запитів, а також здійснювалось постійне інформування про нові надходження до бібліотеки. Всі повідомлення надсилалися абонентам електронною поштою. Всього абонентам протягом звітного року було надіслано 761 повідомлень.

V. Матеріально-технічна база

Матеріально-технічна база бібліотек об'єднання зазнала незначних змін: площа бібліотеки СНАУ зменшилась на 76,4 м² у зв'язку із ліквідацією однієї із залів електронних документів, що відбулася з причини її незатребуваності серед користувачів, що мають достатню кількість власної техніки для доступу до електронних ресурсів бібліотеки. Натомість бібліотека отримала приміщення меншої площі в іншому корпусі, у якому розташувався відділ комплектування, колишнє приміщення якого переобладнане під книгосховище застарілої, непрофільної та невикористовуваної літератури. Завдяки організації цього книгосховища відбулося впорядкування фонду абонементу наукових видань та приведення його до стану, що відповідає правилам пожежної безпеки й охорони праці. І тепер з'явилась можливість виділити для нових видань, що вже шифруються за УДК, окремий ряд, а також можливість здійснювати процес переведення

на УДК видань, що отримані бібліотекою раніше. Окрім цього, у бібліотеці розпочалося переобладнання однієї із залів в open-space: на жаль, через недофінансування у зв'язку із карантинними заходами, здійснено лише заміну столів. Подальша заміна меблів та ремонтні роботи перенесені на наступний рік.

Також у головній бібліотеці об'єднання дещо зменшилась кількість комп'ютерної техніки – було списано 5 одиниць застарілих моделей. Станом на кінець року бібліотека має 30 комп'ютерів (15 – АРМ для користувачів, 10 – АРМ для співробітників та 5 застарілих моделей, що не використовуються).

На жаль, інші бібліотеки об'єднання протягом звітного року не отримували нової техніки, хоча деякі гостро потребують. Ремонтні роботи також не проводились.

В усіх бібліотеках коледжів виділено інформаційні зони, де користувачі мають змогу працювати з комп'ютерною технікою. Усі книгозбірні об'єднання забезпечені Wi-Fi-покриттям.

Усі бібліотеки об'єднання потребують додаткових приміщень для книгосховищ.

VI. Науково-методична робота.

Кадрове забезпечення бібліотек об'єднання

Сумське територіальне методичне об'єднання сільськогосподарських бібліотек м. Суми і Сумської області складається з 10 бібліотек:

- НБ СНАУ – головна бібліотека (14 штатних одиниць)
- Бібліотека Глухівського агротехнічного інституту (10)
- Бібліотека Маловисторопського фахового коледжу (1)
- Бібліотека Охтирського фахового коледжу (2)
- Бібліотека Путивльського фахового коледжу (2)
- Бібліотека Роменського фахового коледжу (2)
- Бібліотека Сумського фахового коледжу (3)
- НБ Глухівської дослідної станції луб'яних культур -
- НБ Іванівської ДСС -
- НБ Інституту сільського господарства Північного Сходу -.

Ситуація з кадровим забезпеченням бібліотек об'єднання зазнала незначних змін. У бібліотеці Сумського НАУ відбулося скорочення 1,5 посади бібліотекарів I категорії. У бібліотеці Роменського коледжу відбулася заміна завідувача бібліотеки (на період декретної відпустки основного працівника). 1 співробітник бібліотеки Маловисторопського коледжу (єдиний співробітник цієї бібліотеки) не має фахової освіти. Усі співробітники головної бібліотеки мають фахову освіту (1 – базову вищу, 1 – базову вищу та повну вищу нефарову, 12 – повну вищу фарову).

Як і раніше, провідні фахівці НБ СНАУ завжди готові проконсультувати будь-кого із співробітників бібліотек об'єднання з питань, які їх цікавлять, обмінятись досвідом (мобільні телефони й електронна пошта

зараз допомагають зробити це оперативно). Головна бібліотека об'єднання також надає можливість знайомитися з регламентуючою документацією.

У 2020 р. проведено спільних заходів з бібліотеками об'єднання:

- традиційну щорічну нараду **«Діяльність сільськогосподарських бібліотек Територіального методичного об'єднання у 2019 р.: аналіз досягнень, виявлення недоліків»** (січень);

- проблемний семінар **«Формування іміджу сучасної бібліотеки в інформаційному просторі»** (травень);

- проблемний семінар **«Медіаграмотність у сучасному суспільстві: роль вузівської бібліотеки у сприянні її розвитку»** (листопад).

Обидва проблемні семінари, враховуючи карантинні обмеження і неможливість колег з фахових коледжів бути присутніми фізично, були проведені дистанційно, можливостями онлайн-конференцій на платформі Zoom.

На жаль, лише один співробітник бібліотеки Сумського фахового коледжу пройшов курси підвищення кваліфікації наукових та науково-педагогічних працівників при ННСГБ у дистанційному режимі. Потребують підвищення кваліфікації 4 співробітники головної бібліотеки та 8 з коледжів.

Тривале перебування на дистанційній формі роботи було використане працівниками головної бібліотеки для самоосвіти, ознайомлення з роботою вітчизняних та світових бібліотек, вивчення передового досвіду, підвищення кваліфікації. Для цього співробітники брали участь в онлайн-конференціях, вебінарах:

- Онлайн-конференція **«Бібліотеки в умовах пандемії COVID-19»**;
- онлайн-конференція **«Бібліотечна справа у сучасних інформаційно-комунікативних процесах: тенденції та перспективи»**;
- онлайн-семінар **«Цифрові інструменти Google для науковців»**;
- вебінар **«Google Академія – переваги і недоліки»**;
- онлайн-конференція **«Бібліотека I покоління: виклики, проєкції, очікування»**, що включала майстер-клас Олени Дерев'яноко **«Сучасна бібліотека і репутаційний менеджмент»** та круглий стіл **«Покоління «Z» та покоління «A» - завдання для бібліотек»** та ін.

Традиційно, головною бібліотекою проводилися внутрішньобібліотечні заняття з підвищення кваліфікації співробітників (за затвердженим планом). у звітному році усі питання, що розглядались на заняттях, були присвячені актуальним питанням розвитку бібліотечної справи в Україні та за кордоном:

- Роль університетської бібліотеки у формуванні культури академічної доброчесності;

- Правові засади діяльності бібліотек закладів освіти;

- Університетські бібліотеки Нідерландів як частина світової культурної спадщини Європи;

- Європейський підхід до обслуговування користувачів бібліотек;

- Дистанційні форми обслуговування користувачів в бібліотеках: тенденції та перспективи;

- Професійні компетентності працівників бібліотек: зарубіжний досвід тощо.

У звітному році співробітники головної бібліотеки також брали участь у:

- VI науково-практичній online-конференції *«Бібліотечна справа у сучасних інформаційно-комунікативних процесах: тенденції та перспективи»*, (17 листопада – 2 грудня 2020 р.). На конференцію підготована доповідь: *Петровою Л. Д. «Біобібліографічні показники – джерело інформації про творчий доробок вчених»* (Посилання на статтю: <https://conf.oa.edu.ua/index.php/libconf/libcon202011/paper/view/222/77>);
- V Всеукраїнській науково-практичній конференції *«Документно-інформаційні комунікації в умовах глобалізації: стан, проблеми і перспективи»* (25 листопада 2020 р., м. Полтава). На конференцію підготована доповідь: *к.і.н. Комликовою Г. І. «Бібліотечно-інформаційний сервіс бібліотеки Сумського НАУ в умовах дистанційної освіти»* (опубліковано: Документно-інформаційні комунікації в умовах глобалізації: стан, проблеми і перспективи: матеріали V Всеукраїнської науково-практичної конференції, присвяченої 90-річчю Національного університету «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка» та 30-річчю створення кафедри українознавства, культури та документознавства (25 листопада 2020 р., м. Полтава). – Полтава, 2020. – С. 208-211.
- XV Всеукраїнській конференції молодих учених та спеціалістів *«Історія освіти, науки і техніки в Україні»* (15 травня 2020 р., м. Київ). На конференцію підготована доповідь: *к.і.н. Комликовою Г. І. «Про розвиток садівництва у Сумському краї на початку ХХ ст.»* (опубліковано: Історія освіти, науки і техніки в Україні : матеріали XV Всеукраїнської конференції молодих учених та спеціалістів, присвяченої ювілейним датам від дня народження видатних учених в галузі аграрних наук Вольфа Мойсея Михайловича (1880–1933), Осьмака Кирила Івановича (1890–1960), академіка НАН України та НААН Созінова Олексія Олексійовича (1930–2018), м. Київ, 15 травня 2020 р. / НААН ; ННСГБ. – Вінниця, 2020. – С. 75-77.).

Протягом звітного року директор та завідувачі відділів НБ СНАУ продовжували розробляти та редагувати інструктивно-методичні й регламентуючі документи. Розроблені положення про методоб'єднання, інструкція про порядок заміни книг, втрачених користувачами та положення про інформаційні заходи (день бібліотеки на кафедрі та ін.). Оновлено положення про наукову бібліотеку Сумського НАУ, посадові інструкції.

Традиційно, до Всеукраїнського дня бібліотек головною книгозбірнею об'єднання проведене міні-анкетування користувачів, що має на меті виявити проблемні питання і знайти шляхи їх вирішення. Цьогорічне опитування

мало назву «Університетська бібліотека та її послуги: погляд читача-студента».

Діяльність НБ СНАУ та бібліотек об'єднання систематично висвітлюється на сайтах коледжів. На сайті бібліотеки СНАУ робота бібліотек коледжів представлена у рубриці «Бібліотусовка», підрубрика «Територіальне методичне об'єднання сільськогосподарських бібліотек» (<https://library.snau.edu.ua/teritorialne-metodichne-obyednannya-silskogospodarski-x-bibliotek-sumskoї-oblasti/>). Майже всі бібліотеки регулярно висвітлюють бібліотечні події в соцмережі Facebook.

Голова Територіального методичного
об'єднання сільськогосподарських
бібліотек Сумської області

Г. І. Комликова